

CREȘTINISMUL - UN DAR PENTRU EUROPA

Buș Sorin-Vioarel*

***Abstract: Christianity – a Gift for Europe.** From the start, I would like to emphasize the fact that, at the moment, in the European laic culture there is no viable alternative equivalent to the great themes proposed by religion, more exactly by Christianity. Until recently, in the philosophical circles, there were discussions about the thesis of reviving religion, but philosophy experimented on itself the impossibility of providing some viable answers to the problems of our contemporary society. Besides Christianity, no other science, belonging to the laic scope, is able to offer the contemporary man a satisfying answer, meant to pull him out from the existential alienation that he is in. This is possible because Christianity addresses both the body and the spirit as well.*

***Keywords:** Christianity, alienation, reviving religion, laic culture, the Christian heritage.*

Introducere

Oricât am încerca în timpurile noastre să ne delimităm de știința teologică, aceasta revine permanent în preocupările noastre și în imediata proximitate a existenței noastre psiho-somatice. Ne punem întrebarea: în ce măsură și sub ce formă creștinismul, chiar dacă nu-l mărturisim ne devine atât de apropiat? În introducerea acestei teme afirm cu toată răspunderea că creștinismul nu este o religie oarecare, una printre multe altele, așa cum lasă să se înțeleagă unii dintre semenii noștri, fie ei politologi de la Bruxelles, filosofi și urmași ai cunoscutei *școli* de filosofie numită Școala de la Frankfurt sau oameni de știință care sub diferite forme vin și încearcă să-l experimenteze pe Dumnezeu care transcende timpul și materialitatea. Faptul că am studiat și altceva pe lângă teologie mă face să-mi pun întrebarea: cum îl poți cuprinde pe Dumnezeu într-o încăpere numită laborator, care oricât de spațioasă ar fi tot limitată rămâne, cum putem să-l surprindem pe Dumnezeu prin teoreme matematiceși

* PhD Candidate, Faculty of Orthodox Theology at „Babeș-Bolyai” University, Cluj-Napoca, Romania.

ecuații chimice când ne este cunoscut faptul că în lumea matematicii sunt foarte multe ecuații la care nu există rezolvare, cum ne putem imagina că-l putem circumscrie pe Dumnezeu cu legile fizice când însăși fizica are multe necunoscute în a oferi multe răspunsuri pertinente provocărilor pe care le ridică existența noastră fizică ? Cu toții îi cunoaștem din lecturile noastre pe biologul și darwinistul Richard Dawkins și pe fizicianul Stephen Hawking. Mai mult, ne este cunoscut faptul că Dawkins este întemeietorul domeniului memeticii cu toate implicațiile sale și Hawking ne este cunoscut în special prin teoria relativității, prin care, după afirmația fizicianului se explică apariția și dezvoltarea universului și a vieții.

De la început subliniez faptul că, la ora actuală, în cultura laică europeană nu există un echivalent viabil marilor teme propuse de religie, în speță de creștinism. Până nu de mult în mediile filosofice se vorbea de teza depășirii religiei, dar însăși filosofia a experimentat pe ea însăși imposibilitatea oferirii unor răspunsuri existențiale viabile preocupărilor societății în care trăim. Nici o știință din sfera laică nu poate să ofere omului contemporan un răspuns satisfăcător și merit să-l scoată din alienarea existențială în care se află decât numai creștinismul și acest lucru din cauză că creștinismul se adresează atât spiritului cât și trupului deoarece: *viața adevărată a lumii, pentru care ni se spune că Dumnezeu L-a dat pe Fiul Său cel Unul Născut, (In. 3, 16), rămâne în mod iremediabil dincolo de cuprinderea noastră*¹. Din conversațiile pe care le purtăm în diferite contexte observăm faptul că religia și temele propuse de aceasta revin mereu în actualitate, fie că discutăm la nivel academic sau în cercul nostru de prieteni, religia animă discuția. Obiectiv, ne întrebăm: ce comportă în ea religia de are un impact așa de mare în dialogurile noastre ? Un simplu răspuns ar consta în afirmația, des întâlnită că religia datorită faptului că se adresează părții sensibile a constituției umane este privită ca fiind superioară celorlalte

¹Schmemann Alexander, *Pentru viața lumii: Sfintele Taine și Ortodoxia*, trad. Aurel Jivi, ed. a II-a, București, Edit. Basilica a Patriarhiei Române, 2012, p. 14.

preocupări umane. Din nou ne întrebăm: comportă în sine un adevăr această supoziție sau este ceva mai mult de atât ?

Din titlul prelegerii se poate întrevădea registrul asumțiilor pe care le-am făcut în această lucrare, în sensul în care, în comunicarea mea nu vorbesc la modul general despre religie, ci despre creștinism, creștinism pe care s-a clădit Europa de astăzi și civilizația europeană în care noi trăim și cu care ne laudăm atât de mult. Mai mult decât atât, prin răspunsurile pe care le oferă și prin modul de acțiune pe care îl propune, creștinismul se constituie într-un dar pe care antichitatea creștină l-a făcut omului european contemporan. Totul ține în schimb de noi și de modul nostru de raportare la propria existență și la tot ceea ce ne înconjoară. Adevărata noastră existență se revelează în Biserică deoarece aceasta reprezintă: *prelungirea și actualizarea în lume a tainei mântuirii ... Biserica este mediul credinței, adică spațiul spiritual în care credinciosul se naște pentru o viață nouă, crește, se întărește în credință și în viață, potrivit Sfântului Duh*².

1. Moștenirea creștină a Europei

În cele scrise anterior am afirmat că creștinismul nu este o religie oarecare sau una între multe altele ci creștinismul reprezintă modul de existență desăvârșit al persoanei umane deoarece: „prin participarea la viața liturgică a Bisericii, prin mărturia vieții și slujirea aproapelui, preotul și credincioșii trebuie să predice cu cuvântul și cu fapta lor, cu ecou, pentru ca parohia să devină o comunitate mărturisitoare, încât cei din afară să ajungă la întrebarea celor care au ascultat predica Apostolilor în ziua pogorârii Duhului Sfântului: „*Ce să facem ?*” (F Ap 2, 37)³. Mă întreb: cum ar fi arătat societatea europeană fără creștinism care timp de două milenii a asistat la marile transformări cunoscute de bătrânul continent. Cu

² Boris Bobrinskoy, *Taina Bisericii*, trad. de Vasile Manea, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2002, p. 38-39.

³ Valer Bel, *Misiune, Parohie, Pastorație: coordonate pentru o strategie misionară*, ed. a II-a, Cluj-Napoca, Edit. Renașterea, 2006, p. 105.

toții cunoaștem din studiile făcute ceva despre filosofia greacă și latină, despre civilizația greacă și romană, dar nici una din cele două civilizații mari ale lumii antice nu a constituit realmente un spațiu propice dezvoltării socio-culturale și economice așa cum a constituit creștinismul de-a lungul anilor. Un alt argument al faptului că religia creștină nu este una oarecare este dat de originea acesteia, origine de natură divină. Toate celelalte religii au ca întemeietor un om care a primit un mesaj din partea divinității și care apoi a fost zeificat. În schimb, originea divină a creștinismului este dată de faptul că divinul, adică Domnul Hristos se coboară din cer pentru a ne ridica pe noi la cer. Ce frumusețe intrinsecă are creștinismul, frumusețe care din nefericire nu o căutăm, ba mai mult o blămăm și o ridiculizăm. Frumusețea creștinismului constă în aceea că ne oferă posibilitatea transfigurării și sfințirii propriei persoane și aceasta înseamnă că: „*sfințenia este manifestarea îndumnezeirii omului*”⁴.

În studiul de față nu doresc să vorbesc despre moștenirea creștină a Europei într-un limbaj filosofic, așa cum au făcut-o marii teologi contemporani, ci doresc să ating acest palier de discuție într-o manieră proprie. Dealtminteri nu comentez faptul că în tratatele Uniunii Europene sau în alte acte oficiale emise de Uniunea Europeană nu se menționează palierul creștin, ca fundament al Europei de azi, ci afirm faptul că, ceea ce este evident nu mai este necesar a fi consemnat într-un document. Aportul adus de creștinism la civilizația europeană este, în esență, de nediscutat, cu toate că ochii unora sunt ținuți și nu observă. Ne punem următoarea întrebare: cum ar fi arătat lumea primului mileniu fără creștinism, cum ar fi arătat civilizația greco-romană fără spiritualitatea și viața curată a creștinilor, cum s-ar fi manifestat și ce formă ar fi îmbrăcat cultura primului mileniu fără universitatea din Bizanț, universitate la care s-au pregătit deopotrivă clerici și laici, teologi, astronomi, matematicieni și filosofi remarcabili ai acelor timpuri? Să ne întrebăm: cum ar fi arătat renașterea fără pictura celebră a lui Michelangelo din Capela Sixtină, cum ar fi arătat și ce teme ar fi

⁴ Dumitru Stăniloae, M. A. Costa de Beauregard, *Mica dogmatică vorbită; dialoguri la Cernica*, ed. a III-a, Sibiu, Edit. Deisis, 2007, p. 62.

abordat filosofia europeană dacă substratul nu era unul creștin. Iertați-mă, dar personal cred că dacă, creștinismul nu ar fi existat, ceea ce este imposibil, nimic din toate acestea n-ar fi existat. Într-un anumit fel și citit dintr-o anumită perspectivă, creștinismul a venit în lume și pentru ca omul să evolueze pe scara dezvoltării socio-culturale și economice.

În creștinism și aici mă refer inclusiv la Biblie, găsim practic, răspuns la toate preocupările și activitățile umane. Așa se face că în Biblie găsim elemente de economie, cultură civică, literatură, filosofie, astronomie etc. În speță, creștinismul nu diabolizează știința și nici nu o marginalizează pe aceasta, cu toate că au fost unele perioade în istoria bisericească atunci când din lipsă de înțelegere și viziune s-au derulat evenimente regretabile. Episoadele întunecate din existența sa, Biserica le asumă și obligatoriu trebuie să înțelegem faptul că au greșit unele persoane și nu creștinismul, deoarece creștinismul îl are ca și conducător pe Domnul Hristos și astfel nu poate greși.

În acest context, personal mă simt obligat să menționez faptul că creștinismul este unul singur și nu mai multe deoarece Domnul Hristos este unul singur și nu mai mulți așa cum a fost propovăduit de apostoli și trăit de primii creștini. Creștinii primelor veacuri sunt nu numai modelul autentic de viață creștină pe care noi cei botezați în numele lui Hristos suntem chemați la a o duce, ci reprezintă un model de conviețuire pe care lumea antică până la ei, nu la cunoscut. Una dintre moștenirile creștine ale Europei o reprezintă taman acest mod de existență creștin. Lumea până la creștinism nu a mai întâlnit un astfel de mod de existență în familie și în societate. Modelul primilor creștini devine pentru societatea europeană de azi unul mai mult decât necesar. Trăim din ce în ce mai acut sentimentul înstrăinării și al însingurării într-o societate care se vrea tot mai avansată. Nu am spațiul necesar pentru a intra în explicarea cauzelor teologice ale acestei înstrăinări și însingurări care îl macină pe omul contemporan, însă afirm cu tărie că unul dintre mijloacele de ieșire din aceste stări îl reprezintă modul de viață creștin. Creștinismul primelor veacuri în labirintul credințelor politeiste și ale amalgamului de populații ce defineau Imperiul Roman, anima

societatea. Modul de existență creștin era un etalon pentru societatea timpurilor antice și azi putem observa cum acest mod de existență creștin a schimbat lumea. Fără creștinism nu ar mai fi existat Edictul de la Milano din anul 313, edict emis de Constantin cel Mare și care a făcut ca lumea să intre într-o altă etapă a dezvoltării ei.

O altă moștenire lăsată de creștinism societății europene o reprezintă cultura civică. Afirm cu toată responsabilitatea faptul că creștinii primelor veacuri au dat dovadă de o cultură civică pe care din păcate azi nu o mai întâlnim nici în societățile dezvoltate decât numai în anumite situații și în interes propriu. În ultima vreme, în țările Uniunii Europene și în special în România se pedalează foarte mult pe înlocuirea predării orelor de religie, ca ore obligatorii, cu predarea orelor de cultură civică, dar eu îmi pun întrebarea: cum poate un copil și apoi un adolescent să pună în practică toate informațiile acumulate la orele de cultură civică, dacă nu li se oferă un exemplu și cel mai bun exemplu pe care societatea de azi merită să îl ofere este exemplul creștinilor din primele patru secole. Spiritul civic al primilor creștini este unul ce nu poate fi egalat și cu atât mai mult depășit. Spiritul civic al creștinilor primelor patru secole le-a dictat să nu aducă nici o atingere organizării sociale în care trăiau, tot spiritul civic i-a făcut să nu se ridice împotriva organizării religioase a timpului lor, ci ei au acceptat credința conașionalilor și în plus și-au trăit-o pe a lor la modul maxim. Mai mult de-atât, spiritul civic care le era foarte dezvoltat i-a îndemnat să lucreze la dezvoltarea societății și să-și apere patria în care trăiau. Spiritul civic a primilor creștini i-a îndemnat la a conserva și îmbunătăți mediul social și economic în care trăiau prin diferitele acțiuni pe care le întreprindeau, de la conduita exemplară la locul de muncă și până la asistența socială și grija ce o manifestau față de cei aflați în suferință. Azi, cu toată onestitatea, ne întrebăm: unde mai găsim oameni cu atâta altruism și cu un spirit civic atât de dezvoltat precum a primilor creștini ?

O altă moștenire ce survine Europei de azi pe filieră creștină este „*modelul*” sau nevoia de a avea un etalon după care să ne ghidăm. Nu intru acum în explicațiile etimologice și filosofice ale termenului de „*model*” ci mărturisesc doar că creștinii au fost

adevăratele modele ale timpului lor. Vă rog să-mi spuneți cum s-a convertit atâta lume la creștinism dacă primii creștini nu erau cu adevărat modele demne de urmat ? Hristos Domnul prin Duhul Sfânt transformă persoana umană în așa fel încât aceasta devine străvezie pentru întreaga creație și aceasta deoarece: „*Duhul transformă comunitatea creștină în ‘trupul lui Hristos’*”⁵. Se teoretizează tot mai mult din toate părțile, dinspre sociologie, psihologie, filosofie și teologie că omul contemporan este tot mai bulversat, că își găsește cu greu direcția existențială pe care să meargă și în acest context se oferă o multitudine de soluții, dar care în loc să ne ridice, ne afundă în vidul existențial tot mai mult. Cu toate că ne credem foarte deștepți, în realitate suntem invers. Ne zbatem să găsim soluții când soluția este la îndemână noastră, soluția este să-i luăm ca model pe creștinii primelor veacuri și să trăim așa cum au trăit ei în familie, în cercul lor de prieteniși în societate. Întrebarea esențială este: dorește și este pregătit omul european contemporan să îmbrățișeze acest tip de model ? Dacă răspunsul ar fi unul pozitiv, atunci europeanul de azi ar trebui să renunțe la unele plăceri și comodități, ar trebui să renunțela falsitate și orgoliu și la alte patimi și ar trebui să îmbrățișeze modestia, indiferent de poziția socială, altruismul creștin și exemplele pot continua.

Moștenirea cea mai de preț pe care creștinismul o lasă Europei o reprezintă toleranța și mai presus de aceasta dragostea, respectul și compasiunea față de semenul nostru. Nimeni pe acest pământ nu a realizat în mod deplin acest deziderat decât numai Mântuitorul Hristos și creștinii au încercat să pună în practică exemplul și porunca dată de Hristos. Nici o religie și mișcare religioasă nu a dus o schimbare și un reviriment în lume asemenea creștinismului prin porunca de a iubi pe semenul nostru. Superioritatea creștinismului nu stă în faptul că propovăduiește ceva ce alții până la el nu au afirmat, ci această superioritate este dată de faptul că prin înfăptuirea poruncii de a-ți iubi aproapele, omul se

⁵ John Meyendorff, *Teologia bizantină. Tendințe istorice și teme doctrinare*, ed. a II-a, trad. de Alexandru I. Stan, București, Edit. Nemira, 2011, p. 252.

revelază la adevărată sa valoare, adică de chip al lui Dumnezeu și chemat la asemănarea cu Creatorul.

2. Spiritualitatea creștină- soluție la bolile existențiale ale omului contemporan?

Al doilea punct abordat și care în viziunea proprie constituie un argument al creștinismului ca dar pentru societatea europeană îl constituie spiritualitatea creștină. Titlul acestui al doilea capitol l-am pus sub formă de interogație, deoarece din afirmațiile ulterioare se poate desprinde cu ușurință răspunsul la întrebarea din titlu. Menționez de la început faptul că modul desăvârșit de creștinism a fost cel trăit de creștinii primelor veacuri. Am pornit de la această supoziție tocmai pentru a conștientiza unde am ajuns și noi creștinii azi, înainte de a oferi răspunsuri celorlalți trebuie să ne transformăm noi prima dată. Societatea în care trăim este una din perspectivă existențială, bolnavă. Acest lucru nu îl spun eu, îl afirmă deopotrivă atât știința laică și creștinismul de asemenea. Fiecare perioadă istorică a avut bolile ei existențiale, dar avântul și puterea acestora se simt mai acut azi. Cu tot progesul tehnologic întâlnit în toate domeniile, vidul existențial în care ne aflăm se adâncește tot mai mult: ne deplasăm cu ușurință dintr-o parte în alta a lumii, comunicăm ușor cu alte persoane de pe alte continente cu ajutorul tehnologiei, cu toate acestea omul contemporan nu își mai găsește adevărata liniște. Mai mult, cu toate că avem la dispoziție facilități de deplasare pe care lumea veche nici nu și le imagina, devenim tot mai singuri și mai înstrăinați unii față de alții.

Diferitele tipuri de religiozitate și multitudinea de mișcări spirituale nu fac altceva decât să adâncească și mai mult drama existențială a omului contemporan, transformând-o pe aceasta într-un adevărat tragism interior. Avem la dispoziție atâta sursă de informație, cu toate acestea băjbăim, suntem înzestrați cu rațiune și cu toate acestea gândim realmente, reflectăm și medităm atât de puțin și superficial. Ne raportăm numai la constituția noastră fizică uitând de faptul că la un anumit timp aceasta poate ceda. Ne bazăm în studiile și cercetările noastre doar pe simțurile fizice pe care le

extrapolăm la maximum și împiedicăm celelalte simțuri să zboare. Personal, nu găsesc nici un răspuns la modul superficial de a privi lucrurile decât numai faptul că noi înșine punem bariere simțurilor noastre și le împiedicăm să zboare.

Găsesc în schimb o soluție, care nu doar că a fost teoretizată, dar a fost și experimentată și finalitatea acesteia a fost una pe care lumea nu a mai întâlnit-o, dar care așteaptă lumea să o experimenteze. Această soluție este oferită de spiritualitatea creștină, spiritualitate care nu se aseamănă celorlalte mișcări spirituale. Aici aduc doar un singur argument care constă în modul cu care spiritualitatea creștină îl tratează pe om în special și creația în general. Dacă ne uităm cu atenție și analizăm rațional și critic toate mișcărilor spirituale, indiferent de natura mesajului și de originea lor observăm că se înscriu într-una dintre cele două extreme: fie unele dintre acestea accentuează rolul și funcțiile spiritului încât uită de trup, fie cealaltă extremă pune accent atât de mult pe funcțiile și capacitățile trupului încât lasă la o parte spiritul. Firește că astfel de abordări spirituale eșuează în proiectul lor în sensul în care operează doar cu jumătăți și nu cu întregul. Din știință cunoaștem faptul că pentru ca o descoperire să fie validată se ia o parte care se supune analizei și pentru ca experimentul să fie unul valid rezultatele trebuie să fie utile întregului și nu doar părții care a fost supusă analizei. Acest tip de analiză experimentală o întâlnim în toate domeniile, de la medicină și până la domeniul geo-fizic. Observăm cum acest deziderat ce își are fundamentul în știință nu este aplicat de mișcărilor spirituale în sensul în care modelul propus de ele pentru ieșirea din alienarea existențială a omului contemporan nu este valabil din cauză că mesajul și acțiunea lor nu se adresează întregului, ci doar unei părți a existenței. În atare situație numai spiritualitatea creștină poate oferi adevărata soluție la alienarea existențială omului contemporan și la patologiile existențiale ale acestuia prin faptul că spiritualitatea creștină se adresează întregii constituții a omului precum și legăturii ce există între acesta și întreaga creație. Reflectând de exemplu la mesajul propus de mișcarea new-age și de biserica scientologică observăm că mesajul lor este un surogat spiritual care în esență nu are nimic viabil spiritual de transmis omului și că ele au apărut ca

urmare a părții întunecate a spiritului uman creator, or, tocmai aici vine mesajul spiritualității creștine care ne propune eliminarea părții întunecate pentru ca omul să aibă capacitatea de a-și afirma adevărata sa valoare.

Pentru a observa criza morală și existențială în care bătrânul continent se găsește actualmente este necesar să ne raportăm la experiențele traumatizante ce au marcat secolul XX și care au fost cele două conflagrații militare. Sigur îmi puteți argumenta că războaie au fost din totdeauna și nu sunt o invenție a omului modern. Așa este, dar atrocitățile comise în al doilea Război Mondial sunt inimaginabile și lumea veche nu le-a cunoscut. Să ne reamintim experiențele traumatizante din lagărele naziste și din gulagurile sovietice, experiențe imposibil de descris. Desigur, azi, putem afirma că ideologia socialistă a produs aceste atrocități. Așa este, dar la această situație a contribuit întregul umanism care a fost despuiat de întreg substratul personal reducând omul la un individualism care nu-i este specific. Filosoful Nietzsche atunci când a afirmat că „*dacă Dumnezeu a murit, totul este îngăduit*”, nu cred că și-a imaginat vreo dată că lumea civilizată europeană poate produce adevărate fabrici ale morții. Răspunsul la evenimentele petrecute în secolul trecut este unul singur și anume că lipsa sau scoaterea spiritualității creștine din sfera preocupărilor umane a produs fenomene cutremurătoare. Faptul că unele științe și cu precădere filosofia au scos creștinismul din sfera lor de activitate a condus la apariția și propagarea filosofiei materialismului dialectic al lui Marx.

Cearta umanismelor care sunt dezbrăcate de întreg substratul personal nu a făcut nimic altceva decât să producă cea mai mare criză existențială cu care omul s-a confruntat vreodată. S-a crezut că odată scoasă religia și în special creștinismul din sfera de activitate umană problemele existențiale vor fi depășite, realitatea în schimb ne-a demonstrat contrariul, problemele existențiale și alienarea s-au accentuat. Am experimentat scoaterea creștinismului din sfera de activitate umană și l-am înlocuit cu teorii, paradigme și axiome pe care le-am considerat specifice naturii umane. Rezultatele sunt dramatice, dacă nu chiar tragice. Am înlocuit ceva ce este specific omului adică creștinismul cu ceva exterior omului și pe deasupra am

avut și așteptări mari, rezultatul în schimb a fost exact contrar așteptărilor. Azi, bătrânul continent din nou asistă la divergențe politice, rescrierea granițelor și conflicte militare mai mult sau mai puțin intense, dar care se soldează oricum cu victime și în acest context ar trebui să fim foarte atenți la teoriile pe care le lansăm și acțiunile pe care le întreprindem, pentru ca societatea europeană să nu mai treacă prin experiența traumatizantă a degradării persoanei umane sub limita oricărei imaginații.

Creștinismul se adresează lumii întregi, celor bogați, dar și celor săraci, deopotrivă celor cu funcții de răspundere cum sunt oamenii politici, dar și simplilor angajați deoarece creștinismul dorește să ne învețe dragostea, responsabilitatea și toleranța față de tot ce ne înconjoară. Problema este la noi, ne credem mari și tari, unii se cred veșnici și nu ne mai interesează noblețea și altruismul propuse de creștinism, care dacă ar fi trăite autentic lumea ar arăta cu totul altfel. Marea problemă este următoarea: creștinismul nu rodește desăvârșit în noi deoarece suntem atât de plini de noi, încât Domnul Hristos nu mai are loc. Ne credem atât de mari, când în realitate suntem atât de mici în comparație cu ceea ce creștinismul ne poate oferi. În finalul acestui capitol afirm cu toată responsabilitatea faptul că ceea ce noi numim azi etică, fie că o delimităm ca etică medicală, etică socială, etică economică și altele, își are fundamentul în spiritualitatea și morala creștină. Ba mai mult, declarația drepturilor omului în esență comportă un vădit fundament creștin, tocmai prin principiile pe care le propune.

Toate principiile stipulate în Declarația Drepturilor Omului se regăsesc în creștinism și toate aceste principii au fost trăite la maximum de creștinii primelor veacuri, creștini care pentru noi reprezintă adevăratele modele demne de urmat. Cine până la creștinism a vorbit despre egalitatea dintre bărbați și femei, cine a militat atât de mult pentru egalitatea dintre oameni și a afirmat că din perspectiva naturii toți suntem egali, cine a afirmat deschis că suntem obligați prin natură să ne facem datoria față de societate și față de semenul nostru, cine a făcut un mod de viață din dragostea, toleranța, respectul și compasiunea pentru celălalt, dacă nu creștinismul? Ne putem întreba, cum ar fi arătat și ce conținut ar fi avut etica post-

modernă și ce principii ar fi conținut drepturile omului dacă nu ar fi existat creștinismul stiut fiind faptul că toate acestea își au fundamentul în creștinism. Oare de ce ne uităm atât de repede rădăcinile, oare de ce nu reflectăm mai mult la ceea ce ne este specific și la ceea ce ne-a ajutat să devenim ceea ce suntem azi ? Cu siguranță lumea fără creștinism ar fi arătat total diferit față de cea pe care o cunoaștem azi. Într-o altă societate marcată de altă religie, modernitatea nu ar fi devenit ceea ce este azi, nu ar fi avut șansă de reușită deoarece creștinismul are specificul lui care îl face să se adreseze tuturor categoriilor sociale și tuturor activităților umane. De unde are creștinismul acest specific ? Răspunsul îl găsim în natura creștinismului, care ne transmite faptul că acesta este de origine divino-umană. Creștinismul a creat o adevărată civilizație care de altfel și poartă numele de civilizația creștină și aceasta a reprezentat baza pentru societatea post-industrializată și informațională de azi. Societatea umană în general și cea europeană în special datorează totul creștinismului deoarece numai acesta ne poate valida calitatea noastră de persoane umane. Această validare a calității noastre de creștini se realizează în Liturghie și aceasta dintr-un considerent simplu și anume că:

„Liturghia trebuie să fie continuată în situațiile personale cotidiene, ceea ce înseamnă că fiecare credincios este chemat să officieze o liturghie personală pe altarul tainic al propriei sale inimi și să împlinească o adevărată slujire apostolică în viața lumii. Fără această continuare a ei în viața cea de toate zilele, Liturghia euharistică rămâne incompletă”⁶.

3. Teologia creștină- singura știință viabilă a contemporaneității

Al treilea capitol al temei l-am dedicat teologiei creștine, ca parte componentă a darului pe care creștinismul îl oferă Europei. De la început afirm faptul că dintr-o perspectivă, teologia creștină se aseamănă oricărei științe laice în sensul în care creștinismul autentic se trăiește prin experiența directă și nemijlocită cu Domnul Hristos.

⁶ Ioan Bizău, *Liturghie și teologie*, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2009, p. 108.

Astfel puntea de legătură dintre creștinism și știința laică este dată de experiență deoarece atât știința teologică, darși cea laică de asemenea merg pe principiul experienței ca mod de validare sau invalidare a unor afirmații, teoreme, axiome în cazul științei profane sau a propriei credințe în cazul teologiei. Experiența nemijlocită a omului cu Dumnezeu reprezintă așadar esența creștinismului. Pe de altă parte, creștinismul ca știință se diferențiază de științele laice prin modul în care se derulează această experiență. Astfel, dacă în știința laică experiențele se realizează în laborator în primă fază ca apoi rezultatele să fie extinse la scară generală în univers și la om, experiența creștină se realizează direct, în mod deplin și nemijlocit prin intermediul persoanei umane. De la început, în cazul experienței creștine omul este luat ca subiect al acestei experiențe. Prin acest mod de experiență creștinismul este superior tuturor altor științe care operează cu validarea informațiilor prin experiența de laborator în sensul în care persoana umană nu reprezintă doar un obiect de cercetare ci este ridicată la statutul de subiect în experiență, adică de împreună lucrător al propriei mântuirii.

În introducerea făcută acestui material am afirmat că în cultura europeană actualmente nu există un echivalent viabil marilor teme propuse de creștinism. Adevărul este acesta, nici un domeniu științific nu ne vorbește de teme precum ar fi: transfigurarea și îndumnezeirea omului, puțința nemuririi, unicitatea și irepetabilitatea persoanei umane, libertatea deplină pe care omul o primește în Hristos și exemplele pot continua. În studiul de față nu doresc să intru în polemică cu știința laică, nici nu doresc să aduc ca argument personalități de marcă ale științei care au fost persoane credincioase, deoarece în acest caz, polemica ar continua fără nici un rezultat concret.

Viabilitatea teologiei ca știință pentru contemporaneitatea noastră este dată de cel puțin două aspecte la care doresc să mă opresc. Primul și cel mai important aspect este dat de caracteristica teologiei de știință ce transcende materialitatea. Ne este cunoscut tuturor faptul că toate celelalte științe se limitează la caracterul material al creației pe care îl supun analizei pe când știința teologică cu toate că se adresează și structurii materiale a creației are ca obiectiv

transfigurarea acesteia. Al doilea aspect care conferă viabilitate științei teologice în fața tuturor științelor profane se regăsește în modul în care se realizează experiența creștină. Teologia creștină ca știință nu cunoaște fluctuații ci ea în sensul în care aceasta are un caracter ascendent și cu cât experiezi mai mult creștinismul cu atât orizontul desăvârșirii ți se lărgeste și innoiește permanent. La început am amintit de doi oameni de știință, Dawkins și Hawking, persoane cunoscute nouă și care s-au validat în domeniile lor de activitate. Ceea ce ne atrage atenția în domeniile științei laice este posibilitatea ca o nouă teorie să o elimine pe cea anterioară, la fel cum s-a întâmplat și în cazul domeniilor celor doi. Odată cu cercetările derulate de ei, cei doi oameni de știință au emis propriile lor teorii care contraziceau teoriile anterioare referitoare la apariția și dezvoltarea universului și a vieții; după ei însă pot să apară noi teorii care să le elimine pe ale lor. În creștinism nu avem de-a face cu așa ceva fiindcă științei teologice nu poate să i se substituie nimic nou deoarece experiența propusă de creștinism este una transfiguratoare care te înalță și oricât de mult am avansa ea ni se deschide tot mai mult introducându-ne mai adânc în taina sa și devenind permanent actuală. Acest fapt constituie frumusețea teologiei creștine și anume că o poți experia fără să te plictisești și fără să o epuizezi.

Concluzii

Modul nostru de a fi sau într-un cuvânt comportamentul nostru reprezintă o icoană a unei vieți pline de sfințenie. Dealtminteri comportamentul reprezintă și un mijloc al dobândirii desăvârșirii deoarece prin modul nostru de manifestare se revelează celuilalt ceea ce noi suntem la interior. Sărbătoarea Sfintei Învierii a Domnului ne descoperă dimensiunea luminii spirituale la care noi suntem chemați spre a o îmbrățișa, dar prazniul Învierii ne îndeamnă nu numai la a ne minuna de lumina transfigurării ce izvorăște din mormântul gol al Domnului ci de a fi lumină prin participare la viața de sfințenie și comuniune cu Sfânta Treime prin Duhul Sfânt. Cunoscutul teolog John Breck afirmă: *„Creați de Dumnezeu ca cea mai sublimă expresie a iubirii Sale divine, noi suntem chemați să fim în*

comuniune veșnică cu El, împreună cu cei care reflectă sfințenia Sa strălucitoare”⁷. Este foarte importantă informația pe care Biserica o transmite lumii și mai cu seamă tinerilor, la fel cum important este și modul transmiterii informației precum și conținutul acesteia, dar cred că cel mai important este comportamentul și exemplul personal. Cu siguranță ne-am întrebat de multe ori cum a putut Domnul Hristos să schimbe lumea și raportul omului cu Dumnezeu ? Răspunsul este dat de faptul că Mântuitorul nu s-a oprit doar la a învăța și predica verbal deoarece în fond prin aceasta nu s-ar fi realizat nimic din perspectivă existențială. Mântuitorul a fundamentat prin fapt ceea ce predicase oral. Ce folos ar fi avut cuvintele Sale despre moarte și înviere dacă El n-ar fi murit și n-ar fi înviat ? Exemplu personal și comportamentul nostru de adevărați creștini reprezintă pentru lume adevărata educație spirituală. Creștinii de azi și mai cu seamă noi teologii suntem chemați la a zidi moral societatea de azi. Este deci imperios necesar ca noi să ne schimbăm felul de a fi și comportamentul pentru ca astfel să ne împlinim misiunea la care am fost chemați deoarece:

„la Judecata de apoi se va descoperi în totalitatea sa îndreptarea noastră în Hristos; nu numai sfințirea noastră ci și îndreptarea, pentru că nimeni nu a fost sfințit și nu este sfințit deplin, ci îi mai trebuie și îndreptarea. Tot ce este bun este săvârșit în noi prin Hristos, fie în credință, fie în nădejde sau în iubire ...”⁸.

Bibliografie

1. *** *Biblia* sau *Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1975.
2. Aleksandrovic, Bakunin Mihail, *Dumnezeu și statul*, trad. de Alina Manea, Timișoara, Edit. Bastion, 2008.

⁷ John Breck, *Darul sacru al vieții*, ed. a III-a, trad. de Irineu Pop Bișrițeanul, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2007, p. 17.

⁸ Alexei Homiakov, *Biserica este una*, trad. de Elena Derevici și Lucia Mureșan, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2008, p. 51.

3. Baconschi, Teodor, *Creștinism și Democrație*, București, Edit. Curtea Veche, 2010.
4. Baconsky, Teodor, Ică jr., Ioan, Tătaru-Cazaban, Bogdan, *Pentru un creștinism al noii Europe*, București, Edit. Humanitas, 2007.
5. Bizău, Ioan, *Liturghie și teologie*, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2009.
6. Boari, Vasile, *Noua Europă în căutarea identității*, Cluj-Napoca, Edit. Risoprint, 2009.
7. Bobrinskoy, Boris, *Taina Bisericii*, trad. de Vasile Manea, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2002.
8. Bel, Valer, *Misiune, Parohie, Pastorație: coordonate pentru o strategie misionară*, ed. a II-a, Cluj-Napoca, Edit. Renașterea, 2006.
9. Breck, John, *Darul sacru al vieții*, ed. a III-a, trad. IPS Dr. Irineu Pop Biștrițeanul, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2007.
10. Dinu, Mihai-Stefan, *Rolul religiei în construcția viitoarei Europe*, București, Edit. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009.
11. Homiakov, Alexei, *Biserica este una*, trad. de Elena Derevici și Lucia Mureșan, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2008.
12. Kalaitzidis, Pantelis, *Ortodoxie și modernitate. O introducere*, trad. Florin-Cătălin Ghiț, Cluj-Napoca, Edit. Eikon, 2010.
13. Leb, Ioan-Vasile (coord.), *Biserica și multiculturalitate în Europa sfârșitului de mileniu*, Cluj-Napoca, Edit. Presa Universitară Clujeană, 2001.
14. Maritain, Jaques, *Creștinism și democrație*, trad. Liviu Petrina, București, Edit. Crater, 2000.
15. Meyendorff, John, *Teologia bizantină. Tendințe istorice și teme doctrinare*, ed. a II-a, trad. de Alexandru I. Stan, București, Edit. Nemira, 2011.
16. Schmemmann, Alexander, *Pentru viața lumii: Sfintele Taine și Ortodoxia*, ed. a II-a, trad. de Aurel Jivi, București, Edit. Basilica a Patriarhiei Române, 2012.
17. Stăniloae, Dumitru, de Beauregard, M. A. Costa, *Mica dogmatică vorbită; dialoguri la Cernica*, ed. a III-a, Sibiu, Edit. Deisis, 2007.